

HET NIEUWS VAN TOEN

familiae de nostris

2023

www.twa2.nl

EDITIE 20

Wie was Cornelis Joukes

ROLAND DE JONG

Ook in deze aflevering ga ik weer opzoek naar een voorouder, waar ik weinig van weet.

Het eerste wat ik van hem vind in 'Tietjerksteradeel bevolking inschrijvingen' is dat zijn ouders zijn Jouke Cornelis en Lijsbeth Meintes. Daarbij wordt vermeld: "Cornelis Joukes, Geboren Nijkerk 1681" en in de opmerking staat: "Cornelis Joukes; boer en kerkvoogd, overl. (Nijkerk ?) 6 jan. 1730; kind.: Wybren C. Fokma, geb. feb. 1726."

Zijn ouders en zijn zoon zijn nu bekend. In mijn stamboom heet de zoon Wybren Joukes, aangenomen kan worden dat deze in 1811 voor de achternaam Fokkema heeft gekozen. In mijn stamreeks wordt Wybren in 1695 geboren, volgens de bevolkingsgegevens van Tietjerksteradeel in 1726. Cornelis zou bij de geboorte dan 45 jaar oud zijn. In mijn oorspronkelijke gegevens was hij bij de geboorte van zijn zoon slechts 15 jaar oud. Op het eerste gezicht lijken beiden niet te kloppen.

Toch nog even bij Cornelis blijven. Op 12 augustus 1711 vind ik in de nedergerechten inschrijving te Dokkum: "Cornelis Joukes, wonende te Nijkerk, curator ter controle van de rekening voor Gerrit Bruinsvelt, meerderjarig."

In de inscripties en grafchriften van Oosternijkerk vind ik het volgende: "Wiebren Cornelis Fokma, geboren op 22 februari 1726, 55 jaar oud, boer. Kind van: Cornelis Joukes Fokma. Gehuwd met: 1770 Aukje Taekes Tania."

"Jouke Cornelis Fokma, 55 jaar oud, boer; dijksgedeputeerde. Kind van: Cornelis Michiels Fokma en Aaltje Oepts. Gehuwd met: Liesbeth Meintes Doma."

"Liesbeth Meintes Doma, 93 jaar oud, Gehuwd met: Jouke Cornelis Fokma."
Bron: Verzameling Hessel de Walle, aktenummer 5101.

"Cornelis Joukes Fokma, 48 jaar oud, boer; kerkvoogd. Religie: N.H. Kind van: Jouke Cornelis Fokma en Liesbeth Meintes Doma."

"Cornelis Michiels Fokma, 49 jaar oud, echter; belastingontvanger; bijzitter. Gehuwd met: Aaltje Oepts."

"Jouke Cornelis Fokma, 55 jaar oud, boer; dijksgedeputeerde. Kind van: Cornelis Michiels Fokma en Aaltje Oepts. Gehuwd met: Liesbeth Meintes Doma."
Bron: Verzameling Hessel de Walle, aktenummer 5077

We weten zeker dat Cornelis Joukes op zijn 49ste is overleden: "Anno 1730 den 6 januari is in den heere gerust den eersamen en seer discreten Cornelis Joukes in leven huisman en kerkvoogd tot Nikerck oud in sijn 49 jaar ende leit alhier begraven"

Daarnaast staat ook vast dat Cornelis met Liesbeth Meintes getrouwd was en dat zij op haar 93ste is overleden: "Anno 1740 den 19 september is in den heere gerust den eerbare Lijsbet Meintis in leven geweest de egte huisvrouw van den eersamen Jouke Cornelis Fookma oudt in haar vierent negentigste jaar ende leit hier begraven verwagende uit genade een zalige opstandinge in christo jesu."

Ik heb maar de vermelding van een kind kunnen vinden en dat is Wybren Cornelis, hij is op 5 april 1781 overleden 55 jaar oud, hetgeen betekend dat hij in 1726 is geboren. "Ao 1781 den 5 april is overleeden Wijberen Cornelis Fokma oud 55 jaren en 6 weken in leeven geweest huisman tot Morra ende leit alhier begraven verwagende uit genade een zalige opstandinge in christus jesus."

Na aanpassing in mijn stamboom blijkt e.e.a. niet te kloppen. Wybren is met een andere vrouw getrouwd, dan in de grafchriften staat en ook zijn zoon, in mijn stamboom, is in 1738 geboren en zijn vrouw in 1703.

Er is duidelijk iets mis. Ik ga een paar generaties terug in de stamboom en kom uit bij Antje Kornelis Kinnema (geboren Schaafsma), *1765-†1829. Antje is een directe voorouder van mij 6 generaties. Van haar ben ik zeker dat zij een voorouder is.

Antje Cornelis trouwt op 13 mei 1792 in Dokkum met Jan Hylkes. In de trouwakte worden de namen van hun ouders niet vermeld (hetgeen normaal was in het register van de kerk.)

In mij stamboom is Cornelis Wybrens (*1738-†1816) de vader van Antje. Haar moeder, in e stamboom is Hinke Klazes (*1743-†1808)

*De 20 xber
natu den is dito.*

*In Wybren Cornelis
de
Drijtje Pijlters
is de zoon te Bindaard
gedoopt en genaamt
Cornelis*

Zeker is dat deze Cornelis op 15 december 1738 geboren is en dat zijn ouders Wybren Cornelis en Hinke Klazes zijn.

Wat ik nog niet weet of Antje Cornelis een dochter van Cornelis Wijbrens is en of zij nakomelingen van de door mij gezochte Cornelis Joukes zijn.

[wordt vervolgd]

In dit nummer

De vijfde kruistocht, met Johan Roorda als een van de slachtoffers 2

Innocentius III, de organisator van de vijfde kruistocht 2

Graaf Willem I, neemt voor de tweede keer deel aan een kruistocht, na de derde nu de vijfde 2

De connectie van Arend Horjus met de familie Ulenburch 3

Saskia van Ulenburch, beter bekend als Sakia Uylenburg de eerste vrouw van Rembrandt van Rijn 3

Een broedermoord met Heinrich von Arnsberg in de hoofdrol 3

Klooster Thabor, zoals het was in 1572 en als het was in 1580 4

Afbeelding: Saskia en Rembrandt

Vijfde Kruistocht

Boven: Friezen vallen de toren van Damietta [Diamate] aan (1218) Het Beleg van Damietta was een anderhalf jaar durende belegering van de Egyptische havenstad Damietta door de kruisvaarders van de Vijfde Kruistocht die begon in mei 1218 en leidde tot de inname op 5 november 1219.

Aan het beleg van Damietta namen ook enkele duizenden inwoners van de Lage Landen deel, voornamelijk afkomstig uit het gebied tussen de Maas en de Lauwers.

ROLAND DE JONG

De Vijfde Kruistocht vond plaats tussen 1213 en 1221 en was een poging om via Egypte Jeruzalem en de rest van het Heilige Land te veroveren. De kruistocht had als doel de Arabische dynastie van de Ayyubiden uit te schakelen die Palestina bezet hadden. Daarvoor werd Damiate in Egypte belegerd. Na een jarenlange belegering werd de stad veroverd, maar doorstoten naar Caïro mislukte, waarmee de hele kruistocht mislukt was.

De Friezen waren daarvoor al weggetrokken, ontevreden over de buit die hen na de plundering was toebedeeld en het feit dat de kerk het vredesaanbod van de Ayyubiden had afgeslagen.

Bij deze kruistocht waren zowel Hollandse als Friese soldaten betrokken. Na vier eerdere kruistochten, met wisselend succes, hadden de meeste heersers van West-Europa weinig zin meer in een nieuwe kruistocht. Daar dacht de toenmalige Paus Innocentius III anders over. Hij zond predikers om soldaten te werven. Deze kwamen ook naar Holland en Friesland. Vooral de Friezen waren gewild, omdat ze bekend stonden als vechtersbazen.

Bisschop Olivier van Keulen werd naar Friesland gestuurd om ridders te ronselen. Dit werd een groot succes. Er werden onder andere in Surhuizum, Bedum en Dokkum zwevende kruizen in de lucht gesignaleerd. Dat moest een teken van God zijn. Er ontstond een groot enthousiasme voor de kruistocht in heel Friesland. Ongeveer 80 Friese schepen voegden zich bij een vloot van Hollanders en Vlamingen en vertrokken, onder leiding van graaf Willem I van Holland, op 29 mei 1217 richting het Oosten.

Johan Roorda

Ruurt Roorda van Genum was een Friese kruisvaarder, die samen met zijn broer Johan

Roorda van Genum [directe voorouder, 25 generaties] in 1215 deelnam aan de Vijfde Kruistocht.

Toen paus Innocentius III in 1215 opriep tot de Vijfde Kruistocht, gaven de hoofdeling Ruurt Fransesz Roorda van Genum en zijn broer Johan Fransesz Roorda van Genum gevolg aan de oproep. Zij scheepten zich in, net als vele andere Friezen en Hollanders, en voeren uit om onder leiding van Willem I van Holland te strijden.

Toen ze in het Heilige Land aankwamen, stonden de legers van de christenen tegenover de Saracenen. Een Moorse prins stapte in volle wapenuitrusting uit het leger van de Saracenen naar voren en begon de christenen te bespotten en uit te dagen. Toen hij de christenen opriep tot een tweestrijd nam Roorda van Genum de uitdaging aan. Hij wist de Moor te doden, onthoofdde hem en nam het hoofd van de prins op de punt van zijn zwaard mee terug naar het leger van de christenen. Na deze 'kloeke' daad mocht het geslacht van Genum een Moors hoofd op zijn wapen voeren en werd Roorda tot ridder geslagen. Met zijn broer Johan Roorda van Genum liep het minder goed af; hij sneuvelde in de strijd tegen de moslims [†1224 Brabant-sur-Meuse].

De patriarch van Jeruzalem gaf in 1218 blijk van grote waardering voor de Friezen door te verklaren dat: alle, die van Oostergo, dewelken het kruis aangenomen hebben, en zo op hunne reis naar Jeruzalem, als naderhand, wanneer ze met ons in Egypte aangekomen zijn, groote moeyelykheden in zwaarigheden en onkosten geleeden hebben [...] En wij geeven eene loflijeke getuigenis aan het Vriesche Volk; omdat de voorgemelden zich wel gedragen en in dienst van Jezus Christus Godvruchtlyk gearbeid hebben.

Friese kruisvaarders vallen de toren van Damietta aan. Een schilderij van Cornelis Claesz van Wieringen (ca.1627)

Innocentius III

Paus Innocentius III geldt als bijzonder machtige paus. Door banvloeken uit te spreken tegen de koningen van Europa wist hij hun zijn wil op te leggen. Aan het eind van zijn regeringsperiode overspeelde hij echter zijn hand door de banvloek te duidelijk voor zijn eigen politiek gewin te gebruiken. Hierdoor verloor hij bijna al zijn geloofwaardigheid en werd daarna niet meer zo serieus genomen. Dit gedrag is de voornaamste reden dat het hem niet lukte de koningen van Europa over te halen mee te doen aan de Vijfde Kruistocht.

Paus Innocentius III (Gavignano, * 1160/1161 - † Perugia, 16 juli 1216)

Graaf Willem I

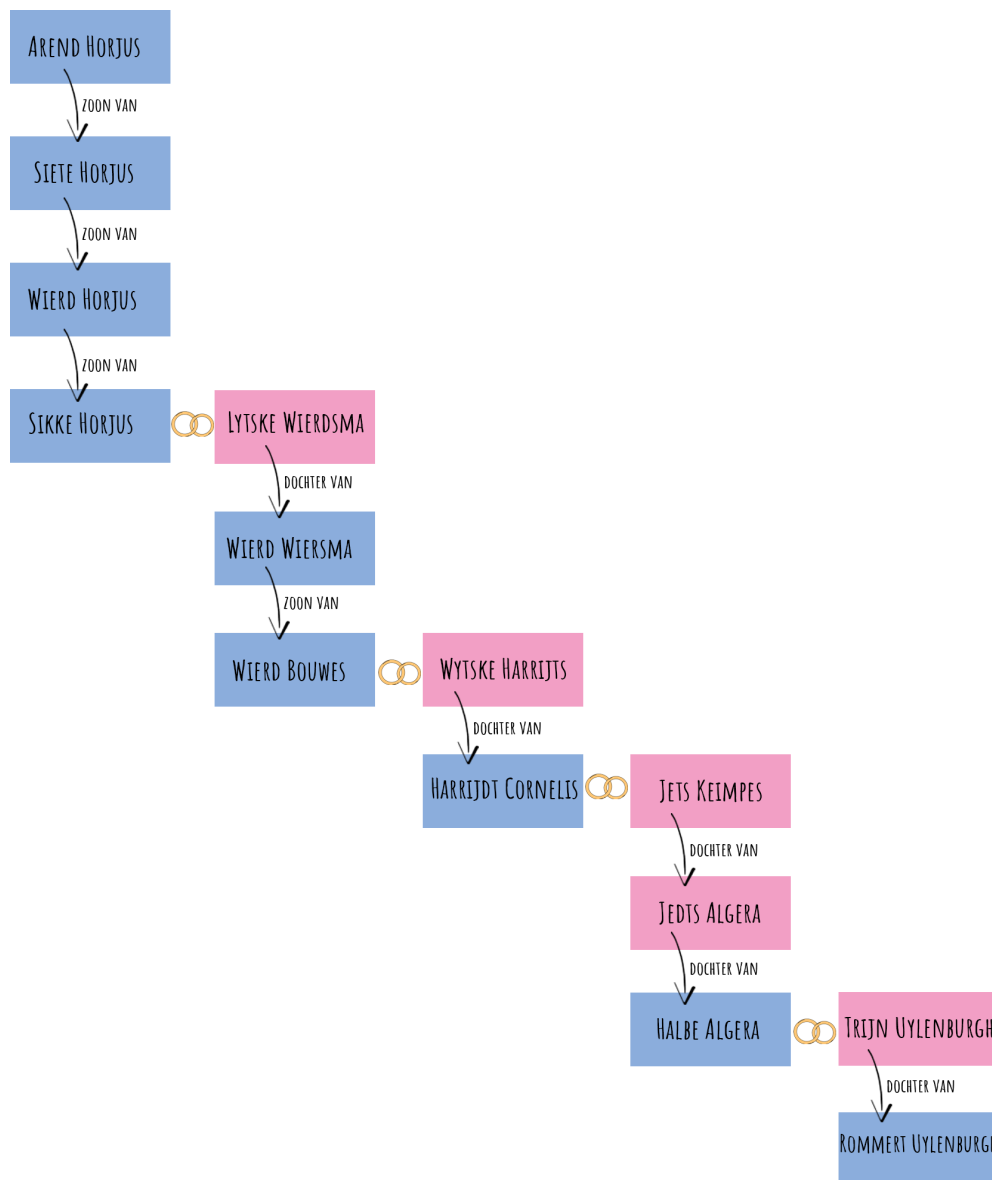
In 1216 nam Willem deel aan de expeditie van de Franse koning Lodewijk VII (1187-1226) naar Engeland. Toen Lodewijk VII er vervolgens niet in slaagde om Jan zonder land de Engelse troon te ontnemen, strafte de paus Willem voor zijn aandeel in deze expeditie door hem te excommuniceren. Jan zonder land was namelijk een leenman van de paus.

Om boete te doen en zijn uitsluiting van de katholieke kerk ongedaan te maken nam Willem met een leger deel aan de Vijfde Kruistocht (1213-1221). Hij voer in 1217 naar Lissabon en voerde in Portugal oorlog tegen de Moren. Als dank voor enkele overwinningen bood de Portugese koning de kruisridders land in Portugal aan. Vele accepteerden dit, waardoor het leger van Willem mankracht verloor.

Uiteindelijk kwam het leger in 1218 aan bij Akko. In 1219 droeg het bij aan de inname van de Egyptische stad Damiate. Vervolgens stelde de Egyptische sultan al-Kamil voor om Jeruzalem te ruilen tegen Damiate. Toen de pauselijke afgezant Pelagius dit weigerde, besloot Willem woedend om met zijn leger naar huis te gaan.

Den 22 Junij sijn int houwelyck bevestiget
Rembrandt Harmens van Rhijn tot Amsterdam, wone-
ende Saskia van Ulenburgh nu tot Franeker woonachtig.

Afbeelding: Den 22 Junij [1634] sijn int houwelyck bevestiget Rembrandt Harmens van Rhijn tot Amsterdam woonende ende Saskia van Ulenburgh nu tot Franeker woonachtig

Bij het graven in het verleden van een familiegeschiedenis hoop je altijd een bijzonder iemand te vinden. Bij het uizoeken van de Horjus familie kwam ik de naam Uylenburg, in verschillende schrijfwijzen, tegen. Het eerste wat ik dacht was Saskia van Uylenburg.

Het eerste wat ik uitgezocht heb is de stamboom (zie hiernaast geplaatste afbeelding) uitkomenende bij Rommert Uylenburgh (ook Rommert Pieters.)

Rommert Pytersz Uylenburgh (*1518-†1557) trouwt in ± 1538 met Anna Hendriksdr. (*1518-†1554.)

Het stel krijgt 7 kinderen:

1. Claas Rommerts ± 1535-> 1581
2. Trijn Rommerts 1535-< 1578
3. Gerrit Rommerts ± 1540-?
4. Hendrick Rommerts ± 1540-?
5. Pieter Rommerts ± 1540-± 1603
6. Sas Rommerts 1549-1634
7. Rombartus Rommerts 1554-1624

Trijn haar jongste broer is Dr. Rombartus Ulenburg (ook Rombertus en Ulenburch, Ulenburgh, Ulenborg, Wlenborch) is afgestuurd in beide rechten, advocaat 1578, burgemeester van Leeuwarden 1584, afgevaardigde ter Staten-Generaal, gedeputeerde staat 1585, pensionaris van Leeuwarden, landsadvocaat, raadsheer in het Hof van Friesland 1597 tot overlijden, Leeuwarden 3 juni 1624. Hij trouwt (voor 1591) met Siuckien Ulckesdr Aessinga en is eigenaar van de zate Ulenburgh te Rijperkerk.

Het paar krijgt 8 kinderen:

Jeltje Rommerts (Jelcke) Ulenburch ± 1590-?
 Ulcke Rommerts (Ulricus) Ulenburch 1595-< 1651
 Hiske Rommerts (Hiske) Ulenburch ± 1600-????
 Rombartus Rommerts Ulenburch 1603-1631
 Tietske Rommerts Ulenburch (Ulenburg) 1605-1651
 Antje Rommerts Ulenburch (Ulenburg) 1607-1633
 Edzardt Rommerts (Idzert) Ulenburch 1608-< 1657
 Saskia Rommerts (Sascke) Ulenburch (Uylenburgh) 1612-1642.

Hun jongste kind, kleinkind van Rommert en nichtje van Trijn, Saskia zal later [1634] trouwen met Rembrandt Harmensz van Rhijn.

[Meer over Saskia in editie 21]

Broedermoord

Roland de Jong

Heinrich von Arnsberg [mijn directe voorouder 27 generaties] (*1128-† 4 juni 1200) was de zoon van graaf Gottfried I van Cuyk en Ida van Werl-Arnsberg, de erfgenamedochter van graaf Frederik. Hij was van 1154 tot 1185 graaf van Arnsberg. Hij behoorde tot het huis Cuijk.

Met zijn vrouw Ermengard kreeg hij vier kinderen. Hun dochter Adelheid was abdis van het Meschedese klooster. Een tweede dochter met een onbekende naam trouwde met Thiemo II, graaf van Soest-Hoenrode (elders wordt een Otto van Bentheim genoemd). Daarnaast was er de eerstgeboren zoon, Heinrich II genaamd. Hij werd ook wel graaf van Arnsberg genoemd. De eigenlijke erfenis als regerend graaf werd echter overgenomen door de tweede zoon, de latere Gottfried II.

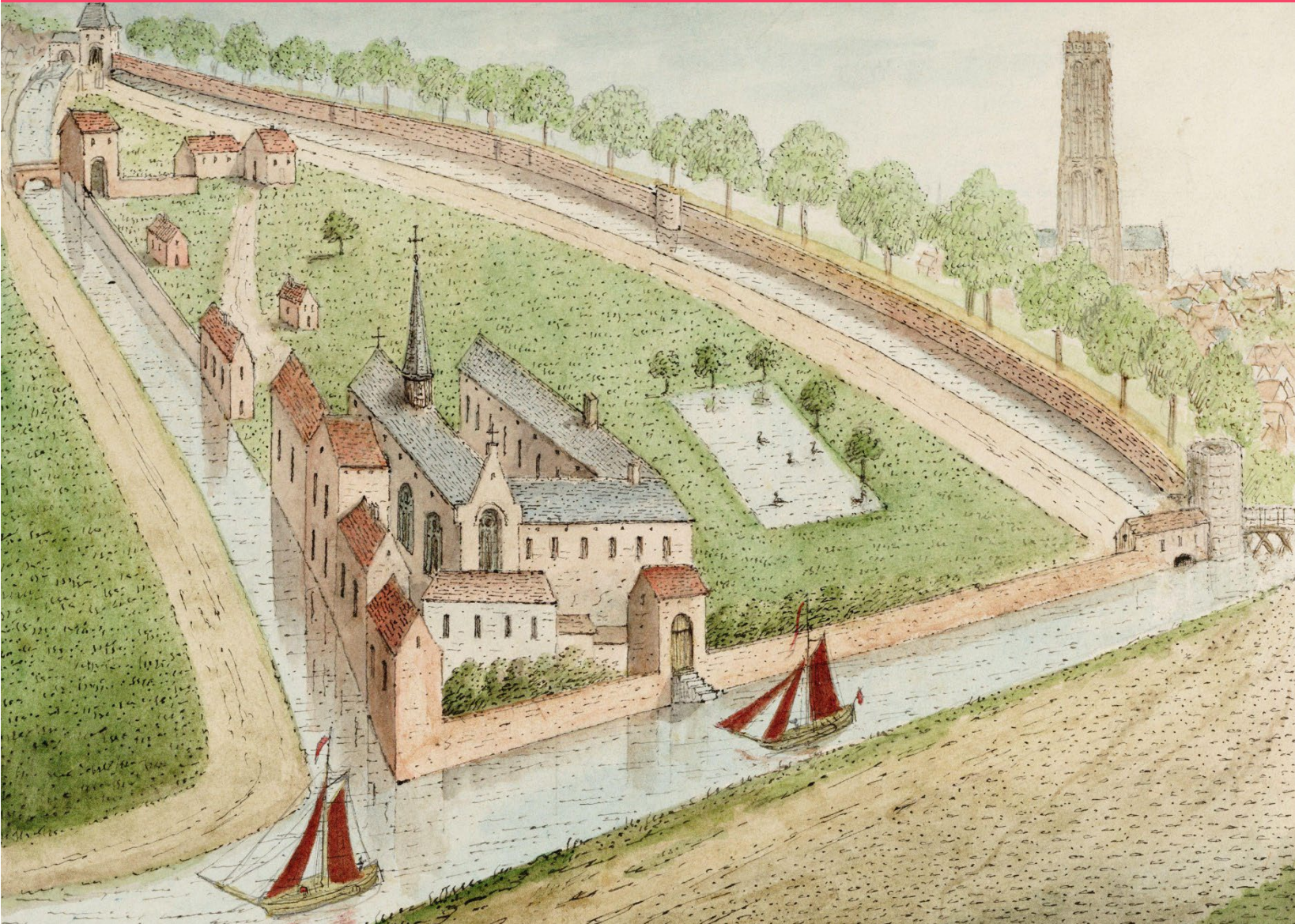
Uit het eerste huwelijk van zijn moeder had Heinrich een halfbroer met dezelfde naam, Heinrich von Cappenberg. Mogelijk heeft hij erfelijke aanspraken gemaakt op het graafschap Rietberg als zelfstandige heerlijkheid. Heinrich von Arnsberg liet Heinrich von Cappenberg gevangennemen en in 1165 stierf hij in de kerker.

Als gevolg daarvan werd hij beschuldigd van broedermoord. De aartsbisschop van Keulen en Hendrik de Leeuw (in zijn hoedanigheid van hertog van Saksen) traden op als wrekers. Zij werden vergezeld door andere bisschoppen van Westfalen. Samen belegerden ze kasteel Arnsberg in 1166. Deze werd veroverd en vernietigd.

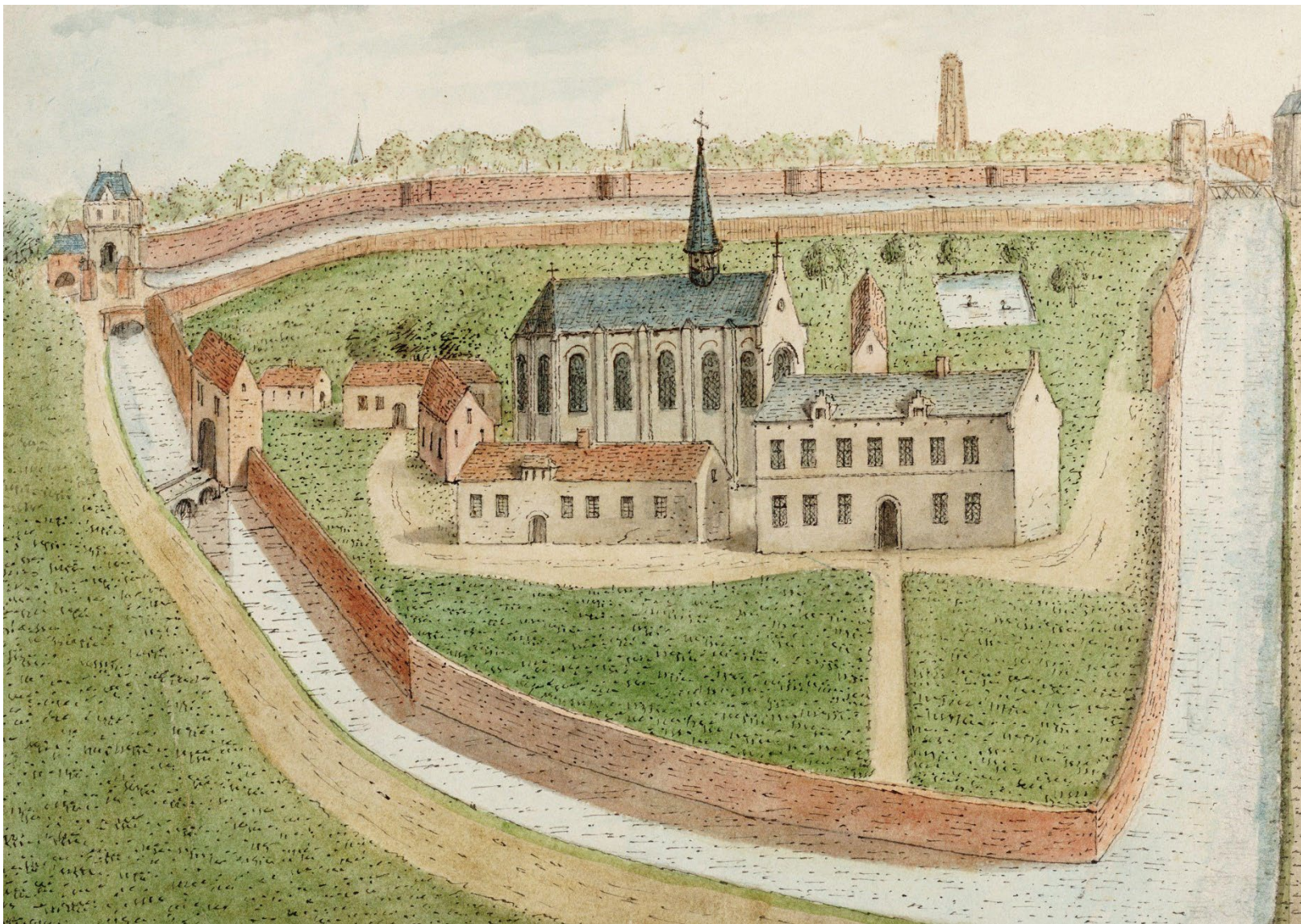
Hendrik wist te ontsnappen en wist zijn heerschappij te doen gelden door zelfvernedering voor de aartsbisschop van Keulen. Hij moest aanzienlijke concessies doen aan de aartsbisschop en was, zo niet de jure, dan toch op zijn minst de facto een vazal van de aartsbisschop. Als verzoening stichtte Hendrik ook het premonstratenzer klooster van Wedinghausen, dat een positieve bijdrage leverde aan de ontwikkeling van de regio.

Graaf Heinrich I als stichter van abdij Wedinghausen (barok portret uit de 17e eeuw)

Klooster Thabor, zoo gelyk het was tot 1572, als het de eerste maal is afgebrand.

Thabor zoo als het was na de herbouwing van 1573 tot 1580 als het de twee maal verwoest werd

THABOR

Thabor (oorspronkelijk Abert) is een voormalig klooster van reguliere kanunniken van Sint Salvator der augustijner orde ten noorden van de stad Sneek nabij het dorp Tirns.

Het klooster werd in 1406 gesticht door de hoofdelling van Sneek, **Rienck Bockema**, die hier in 1410 zelf intrad. Het klooster was een priorij (zogenaaemde zustervestiging) van de augustijner koorheren van de Congregatie van Windesheim. Onder de reguliere kanunniken bevond zich Worp van Thabor, die hier in 1523 prior werd.

Het klooster Thabor is ook ongetwijfeld het belangrijkste centrum voor de Friese geschiedschrijving geweest, met vertegenwoordigers als de eerder genoemde, uit Rinsumageest afkomstige, Worp van Thabor en Petrus Thaborita. Een andere naam in dit verband is Henricus Goude, die begin 16e eeuw een "collagekroniek" schreef over tal van onderwerpen uit de kerkelijke en de Nederlandse geschiedenis. Op 1 oktober 1572 door de Geuzen afgebrand.

Linksboven: de Nonnenpoort, rechtsboven de Vleeshouwerstoren (op beide afbeeldingen)